

Tartu Ülikool
humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
maailma keelte ja kultuuride kolledž
klassikalise filoloogia osakond

Vera Piotrovskaja

Antiikne kirjanduspärand vene fraseologismide kujunemise allikana ja nende fraseologismide
kasutamise probleemistik

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Neeme Näripä, PhD

Tartu 2021

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Fraseologismi mõiste määratlus ja nn antiiksete fraseologismide kujunemise lugu	4
2. Antiiksed fraseologismid, nende päritolu ja näited kasutamisest	8
2.1 Augeiase tallid	8
2.2 Hannibali vanne	9
2.3 Ariadne lõng	10
2.4 Achilleuse kand	10
2.5 Sõnu tuulde loopima	11
2.6 Heraklese sambad	11
2.7 Homeeriline naer	11
2.8 Mägi sünnitas hiire	12
2.9 Gordioni sõlm	13
2.10 Damoklese mõõk	13
2.11 Danaoslaste kingitused	14
2.12 Kahe näoga Janus	15
2.13 Diogenese tünn	15
2.14 Drakoonilised abinõud	16
2.15 Esimese suuruse täht	17
2.16 Nagu küllusesarvest	17
2.17 Lõviosa	18
2.18 Tule ja mõõgaga	18
2.19 Ületada Rubico	19
2.20 Laulma ditürambe (s.o kiidulaule)	20
2.21 Tantsima teise pilli järgi	20
2.22 Laevu põletama	21
2.23 Kui palju vett on voolanud	21
2.24 Kilbiga	22
2.25 Aisopose keel	23
2.26 Jupiter, sa vihastad – järelikut ei ole sul õigus	23
2.27 Tüliõun	24
3. Fraseologismide kasutamise sageduse analüüs ilukirjanduses erinevatel ajaperioodidel	26

Kokkuvõte	31
Kasutatud kirjandus:.....	32
Резюме	37
Lisa 1	39
Lisa 2	46

Sissejuhatus

Käesoleva töö teemaks on antiikne kirjanduspärand vene fraseologismide kujunemise allikana, näide sellest, kuidas antiikkultuur on jätnud oma jälje vene keelde püsivate sõnaühendite kujul. Selles töös uuritakse antiikkirjanduse mõjul vene keelde jõudnud fraseoloogisme, mis on võetud J. A. Larionova "Kaasaegse vene keele fraseoloogilisest sõnaraamatust" (2014).

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis antakse fraseologismi mõiste määratlus ja fraseologismide klassifikatsioon vastavalt V. V. Vinogradovi teooriale ja nn antiiksete fraseologismide tekkimise lugu koos antiikkirjanduse vene keelde tõlkimise lühiajaloo kohta. Teises peatükis on loetelu 27 fraseologismist, mida iseloomustatakse antiikfraseologismidena: antakse nende päritolu ammendav ajalugu, fraseologismide tähendus ja näited nende kasutamisest vene ilukirjanduses ajavahemikul 1828. aastast 2018. aastani. Kolmandas peatükis on toodud töös esitatud 27 fraseologismi esinemissageduse graafik vene ilukirjanduses, mis põhineb vene keele rahvuskorpuse andmetel. Tabelid, mille põhjal graafik on koostatud, on esitatud töö lisas. Antakse ka statistilised andmed revolutsioonieelse Venemaa, NSV Liidu ja Vene Föderatsiooni territooriumil erinevatel ajavahemikel avaldatud raamatute pealkirjade ja eksemplaride arvu kohta, mis on võetud Vene Rahvusbibliograafia Agentuuri (Российская книжная палата) statistikast. Esitatud tabelite, graafiku ja informatsiooni põhjal on tehtud andmete analüüs. Analüüsi käigus on võrreldud antiikfraseologismide kasutuse absoluutarvu ilmunud kirjanduse hulgaga ning tehtud järeldusi suhtelise kasutussageduse kohta korpuses. Samuti on üritatud seda siduda kultuuriliste muutustega Vene ühiskonnas.

Käesoleva töö eesmärk on anda teavet antiikkultuuri pärandi kohta tänapäevastes kultuurides (täpsemalt selles töös – vene kultuuris); uurida antiikkultuuri järelpädevuse probleemi ja selle aktuaalsust Vene ühiskonnas 19.–21. sajandil nn antiiksete fraseologismide kasutamise näitel tolle aja ilukirjanduses.

Täna Olga Suhhanovat ja Ann Tiedemanni abi eest tõlkes eesti keelde.

1. Fraseologismi mõiste määratlus ja nn antiiksete fraseologismide kujunemise lugu

Fraseologism või fraseoloogiline väljend (fraseoloogiline üksus; kreeka keelest φράσις, gen. φράσεως – väljend ja λόγος – sõna, mõte) on semantiliselt seotud ja kahest või enamast komponendist (sõnast) koosnev ning tähenduse, koostise ja struktuuri poolt fikseeritud (s.o konstantne) keeleline üksus. Fraseologismid ei teki suhtlemisprotsessis, vaid neid reprodutseeritakse valmis üksustena. Fraseologismid on keelelised üksused, millel on oma tähendus (enamikul juhtudel – kujundlik), mis ei järeldu fraseoloogilise üksuse moodustavate komponentide tähendusest. See tähendus reprodutseeritakse kõnes vastavalt ajalooliselt väljakujunenud kasutuse normidele.¹ Fraseologismide liigitusi on erinevaid. Eesti keele käsiraamatu andmetel (autorid Mati Ereht, Tiiu Ereht ja Kristiina Ross, 2007) jagunevad fraseologismid põlisfraseologismideks ja laenfraseologismideks (eesti keeles kuuluvad antiikfraseologismid laenfraseologismide hulka). Vene lingvist ja kirjandusteadlane, filoloogiadoktor V. V. Vinogradov oma mitmetes töödes, mis on pühendatud vene fraseoloogia põhimõistetele kui keeledistsipliini, määratleb aga järgmised kolm võimalikku liiki²:

1. tähenduslikult täiesti kokkusulanud komponentidega ühendid (idioomid)
2. fraseoloogiliselt terviklikud ühendid
3. fraseoloogilised kombinatsioonid (kollokatsioonid)

Niinimetatud antiikseid fraseologisme (siin ja edaspidi – fraasid ja väljendid, mis tulid vene keelde antiikkirjandusest ja muutusid hiljem fraseologismiks) rühmana tervikuna ei ole võimalik klassifitseerida. Antiiksete fraseologismide klassifitseerimisel tuleks iga fraseoloogilist üksust käsitleda eraldi, kuid enamik neist vastab idioomidele või fraseoloogiliselt terviklikkudele ühenditele.

Tähenduslikult täiesti kokkusulanud komponentidega ühend ehk idioom (kreeka keelest ἴδιος – oma, omapärane) on semantiliselt jagamatu keelend, mille tähendust ei saa selle koostisosade tähenduste summast tuletada, nende semantiline iseseisvus on täielikult kadunud. Sageli ei määra

¹Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. СПб.: — Специальная Литература, 1996

²Siin ja edaspidi Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. Избранные труды. — М.: Наука, 1977. — с. 121–139

idioomide grammatilisi vorme ja tähendusi tänapäevase keele normid ega tegelikkus, see tähendab, et sellised fraseoloogilised liidused on leksikaalsed ja grammatilised arhaismid. Näiteks „бить баклуши” – “lulli lööma, laisklema” (algses tähenduses – “lõhestama halg toorikuteks majapidamises kasutatavate puidust esemete valmistamiseks”) või „от мала до велика” („väiksest suureni”), kus on säilinud arhailised grammatilised vormid.

Fraseoloogiliselt terviklik ühend on püsiv keelend, milles vastupidiselt idioomidele säilib komponentide semantiline eraldatus. Fraseoloogiliselt tervikliku ühendi jaoks on iseloomulik kujundlikkus, seda tüüpi fraasoloogilisi üksusi tavaliselt nimetatakse troopideks (vanakreeka keelest τρόπος – keelend, pööre – stiililine kujund, sõna või väljend, mida kasutatakse kujundlikus tähenduses, et kangendada keele kujundlikkust ja kõne kunstilist väljendusrikkust). Fraseoloogiliselt terviklik ühend on, sarnaselt idioomidega, semantiliselt jagamatu, kuid võib siiski lubada teiste sõnade sisestamist oma osade vahele ja jälgib tänapäeva vene keele tegelikkust. Näiteks „грызть гранит науки” (närida teaduse graniiti), „плыть по течению” (minna vooluga kaasa), „довести (кого-либо) до белого каления” (viia (keegi) valgele kuumusele ehk hõõgutada kedagi valge värvini).

Erinevalt idioomidest ja fraseoloogiliselt terviklikest ühenditest on fraseoloogilised kombinatsioonid semantiliselt jagatavad – nende koostis võimaldab piiratud sünonüümset asendust (üksikute sõnade asendamine), samas kui fraaseoloogilise kombinatsiooni üks liikmetest osutub konstantseks, teised aga muutuvateks. Näiteks „сгорать от нетерпения” ehk „kannatamatuse tõttu põletama”, kus sõna „kannatamatus” (нетерпение) võib olla teise sõnaga asendatud (nt häbi, armastus).

Antiikseid fraseologisme on tänapäevases vene ilukirjanduses hakatud eriti laialdaselt kasutama alates 19. sajandist, tänu millele on need ka praeguse ajani vene kirjanduses ja vene suulises kõnes kasutusel. Selle põhjuseks on huvi suurenemine antiikkirjanduse vastu, suured tööd antiikkirjanduse tõlkimises ja nende tõlgete avaldamine, mis muutsid antiikautorid kättesaadavaks laiematele elanikkonna kihtidele. Hoolimata asjaolust, et väliskirjanduse vene keelde tõlkimise ajalugu ulatub mitu sajandit varasemasse aega ja tõlkimise arengu tähtsust hindas juba Peeter Suur, kellel on oluline roll väliskirjanduse vene keelde tõlkimise ajaloos, võib väliskirjanduse vene keelde tõlkimise hiilgeajaks ikkagi pidada 19. sajandit. Hoolimata sellest, et antiikkirjanduse teoseid tõlgiti ka varem, pälvisid kõige laiemal populaarsusel ja trükiti mitu korda just 19. sajandi tõlkeid. Vana-Kreeka kirjanduse vene keelde tõlkimise etaloniks võiks pidada 19. sajandi alguses ja keskel ilmunud Homerosse „Iliase” (N. I. Gneditš, 1829) ja

„Odüsseia” (V. A. Zhukovski, 1849) tõlkeid.³ 19. sajandi lõpus pani F. G. Mištšenko (kreeka kirjanduse doktor, Kaasani ülikooli professor, Peterburi Teaduste Akadeemia korrespondentliige (1895)) aluse antiiksete teoste mõjukale tõlketraditsioonile (Strabon, 1879; Herodotos, 1885–1886; Thukydides, 1887–1888; Polybios, 1890–1899). Teda järgides ja temaga samal ajal tegid ja avaldasid oma tõlkeid V. I. Modestov (Tacitus ja tema teosed, 1864), G. Jantševetski (Xenophoni teosed, 1876–1880), F. F. Zelinski (Marcus Tullius Cicero, 1901, tõlge pole lõpule viidud), V. A. Alekseev (Plutarchos, 1890–1894) ja paljud teised. Antiikajaja kirjanduse tõlkekogumikud ilmusid isegi Esimese maailmasõja ajal. Antiikkirjanduse tõlketööd illustreerivad selgelt, et hoolimata sellest, et tolleaegses lugejaskonnas oli laialt levinud tauniv suhtumine nn "klassikalisse haridusse", ei vähenenud huvi antiikkirjanduse vastu ühiskonnas. Selline tendents väljendus teadlikult M. ja S. Sabašnikovsi Moskva kirjastuse poolt revolutsioonieelsetel aastatel asutatud sarjas "Maailmakirjanduse monumendid" (see sisaldas Ovidiuse *Epistulae Heroidumi* (ilmus nime all „Ballaade ja sõnumeid”, tõlkinud F. F. Zelinski), Marcus Aureliuse „Iseendale” (ilmus nimega „Üksi iseendaga“, tõlkinud S. I. Rogovin), Thukydides „Ajaluugu” jt), kus antiikteosed olid aukohal. Käivitatava sarja väljaandmise teates märgiti, et kõik silmapaistvad maailmakirjanduse teosed peaksid olema lugeja käsutuses tema emakeeles.

V. M. Smirin ütleb oma artiklis „Antiikajaja kirjandusmälestiste tõlked Nõukogude väljaannetes 1918–1933“, mis ilmus 1967. aastal ajakirjas „Вестник древней истории“ („Vanaajaloo sõnumitooja“), ütleb, et 19. sajandi lõpupoole ja 20. sajandi alguses tekkinud antiikkirjanduse huvi suurenemise peamine põhjus oli kultuuripärandi probleem, erinevate kultuuride järjepidevuse probleem ning kultuuriväärtuste „teine elu” teises ühiskonnas. 20. sajandil olid antiiksete tekstide tõlked, mis avaldati nii raamatu formaadis kui artiklitena teadus- ja kirjandusajakirjades, varieeruvad. Kui 19. sajandi lõpus olid antiikkirjanduse tõlked kirjanduslikud ja kättesaadavad laiale lugejaskonnale ilukirjandusteostena, siis 20. sajandi keskpaigaks hakkasid ilmuma teosed, mis olid nii kirjanduslikus käsitluses, kuid ka tõlkepõhimõtetes ja artiklite stiilis täiesti teistsugused. Soov muuta antiikkirjanduse tõlked esinduslikuks ja akadeemilisemaks muutus tuntavamaks, antiikteoseid analüüsiti põhjalikult. Mõte mineviku ja antiikse kultuuripärandi omastamisest kaasaegse ühiskonna poolt mängis tõlkijate ja kirjastuste töös otsustavat rolli, peegeldades huvi antiikajaja vastu mitte ainult kursusena gümnaasiumis, nagu see oli 19. sajandi esimesel poolel, vaid ka antiigi vastu

³ История русской переводной художественной литературы. Древняя Русь. XVIII век. Том II. С.13

kultuuripärandina üldiselt. Tõlkijad ja kirjastajad püüdsid leida seoseid ja sarnasusi antiikaja ja nüüdisaja vahel ning tänu nende jõupingutustele leidis antiikne kirjanduspärand vastukaja toleaegses vene kirjanduses ning soov rikastada vene kirjakeelt antiiksete fraseologismidega on säilinud meie ajani.

1. Antiiksed fraseologismid, nende päritolu ja näited kasutamisest

Fraseologismid on võetud J. A. Larionova raamatust (allpool iga fraseologismi juures antud leheküljel viitab Larionova raamatule) „Kaasaegse vene keele fraseoloogiasõnaraamat”, vnr k „Фразеологический словарь современного русского языка“ (2014).

Töös on näidetena kasutatud vene keele rahvuskorpuse materjale. Vene keele rahvuskorpus on venekeelsete tekstide kogumil põhinev elektroonilises vormis informatiivne teabesüsteem.⁴ Korpuse maht on üle 600 miljoni sõna. Vene keele rahvuskorpuse materjalid sisaldavad eelkõige vene kirjakeelt esindavaid proosavormis originaaltekste (alates 18. sajandi algusest), kuid ka (väiksemas mahu) tõlketeoseid, poetilisi tekste, samuti kaasaegse vene keele mittekirjanduslikke vorme nagu kõnekeelseid (suulise kõne avalikke ja mitteavalikke salvestusi) ning murdelisi tekste. Otsingu piiramise eesmärgil on siin kõne all ainult ilukirjanduslikud teosed (arvestamata luulevormis tekste), kuid nende hulka on arvatud ka kirjandusajakirjades trükitud teosed (lühiromaanid ja jutustused), näidendid, jateatritekstdid, mis avaldati ajavahemikus 1828 kuni 2018 (korpuse andmetel kõige varasem ja kõige hilisem töös esitatud fraseologismide nimetamine kirjalikes allikates). Töös toodud fraseologismide kasutamise näited on valitud välja sõltumata teoste kirjutamise aastast. Näited on valitud mõistmise kriteeriumi põhjal, nii et fraasi (antud juhul – ilukirjandusteose tsitaadi) tähendusest oleks võimalik aru saada ilma kontekstita. Näited originaalkeeles on antud Lisas 2.

2.1 Augeiase tallid

Vnr k Авгиевы конюшни, lk 8.

Augeias on tegelaskuju Vana-Kreeka mütoloogiast, epeialaste (või ka elislaste hõimu) kuningas Elises, Heliose (teised variandid: Poseidoni, Eleiose, Phorbase) ja Hyrmina poeg. Isa kinkis Augeiasele väga suured veisekarjad. Herakles lubas ühe päevaga ära koristada Augeiase mitmeid aastaid koristamata ja sõnnikuga üle kuhjatud talli (üks Heraklese vägitegudest), mille eest pidi Augeias Heraklesele loovutama kümnendiku oma karjast. Herakles juhtis läheduses voolavad jõed läbi talli ja need uhtusid kogu sõnniku minema. Saanud teada, et Herakles tegutses Mükeene kuninga Eurystheuse käsul, ei nõustunud Augeias talle kokkulepitud tasu andma, mis kutsus esile

⁴ <https://ruscorpora.ru/new/>

sõja. Alguses tulid Augeiasele appi tema vennapojad molioniidid, kuid Heraklesel õnnestus ikkagi Augeias tappa ja võtta naiseks tema tütar Epikaste, kes sünnitas talle poja Thestalose. Teise versiooni järgi Herakles Augeiast siiski ei tapnud ja ta sai tagasi oma kuningriigi, kus teda austati nagu tõelist kangelast.⁵

Väljend Augeiase tallid tähendab tugevalt määratud, risustatud paika; täielikku korratust mingites asjades tervikuna.⁶

„Sel ajal tuli Beit Shemeshi politseijaoskonda uus ülemus, kes vallandas pooled alluvad, võttis nende asemele enda inimesed ja käskis tole endaga rahuloleva politseijaoskonna Augeiase tallid täielikult laiali ajada.“ Dina Rubina, „Vasklaegas“, 2015.

2.2 Hannibali vanne

Vn k Аннибалова клятва, lk 9.

Hannibal (Annibal) (247–183 eKr) oli Kartaago väepealik. Teda peetakse vanaaja üheks suurimaks väejuhiks ja riigitegelaseks. Ta oli Rooma vabariigi tuline vaenlane ja viimane tähtis Kartaago juht enne selle langemist järjestikustes Puunia sõdades; Hannibal oli 9-aastane, kui isa, kes püüdis Sitsiilias kantud kaotuste kahju korvata, võttis ta endaga Hispaaniasse kaasa. Polybiose (umbes 205–128 eKr), Vana-Kreeka ajaloolase ja poliitiku, raamatu „Maailma ajalugu neljakümnes raamatus“⁷ autori ja teiste ajaloolaste sõnul jutustas Hannibal ise, et enne rännuretkele asumist sundis isa teda altari ees töötama, et ta jääb kogu eluks Rooma leppimatuks vaenlaseks, kusjuures sellest vandetöötusest pidas Hannibal lõpuni kinni.⁸

Väljend tähendabki vääramatut valmidust võidelda vaenlasega kuni lõpuni.

„Kõik oli ees, nii helge tulevik kui skorbuut ja nälg; ning Bloki „Kaksteist“; ja must malahhiitmauseoleum; ja kirjanike Hannibali vanne Lenini kirstu ees; ja marssalite, marssalite, marssalite rongkäik; ja kanalite, kanalite, kanalite kaevamine; ja „kangelasteod, ja vaprus ja kuulsus“. Don Aminado, „Rong kolmandal teel“, 1954.

⁵ Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. Roscher Wilhelm Heinrich. 1884–1890. Sp. 731–733

⁶ Siin ja edaspidi «Фразеологический словарь современного русского языка» Ю.А. Ларионова — М.: Аделант, 2014 — С.8.

⁷ Мирзаев С. Б. Полибий. — М.: Юрид. лит, 1986. С 5.

⁸ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» — СПб.: 1890 — Алтай — Арагвай, с. 812—814.

2.3 Ariadne lõng

Vn k Ариадны нить, lk 9.

Ariadne oli Kreeta valitseja Minose ja Pasiphae tütar. Kui Theseus otsustas tappa Minotaurose ning vabastada kodumaa koletisest, kellele ateenlased saatsid igal aastal Ariadne isa nõudel häbiväärse andami seitsmest noormehest ja neiust, sai ta teda armastavalt Ariadnelt lõngakera, mis aitas tal labürindist, kus Minotauros elutses, välja pääseda. Sooritanud kangelasteo, põgenes Theseus koos Ariadnega Naxose saarele, kus ühe versiooni kohaselt tapsid Ariadne Diana nooled, teise versiooni kohaselt jättis Theseus ta maha, kuid Ariadne kohtus jumal Dionysosega, kes temaga abiellus. Pärast Ariadne surma sai Dionysosest surematu jumal, kes asetas Ariadne krooni tähtkuju keskele.⁹

Väljend viitab millelegi, mis aitab keerulisest olukorrast välja pääseda.

„Inimsüda, kallis Antoni, on selline labürint, milles ka kõige vilunum vaatleja ei leia niipea Ariadne lõnga üles.“ Antoni Pogorelski „Topelt ehk minu õhtud väikesel Venemaal“, 1828.

2.4 Achilleuse kand

Vn k Ахиллесова пята, lk 10.

Achilleus on Kreeka mütoloogias üks kuulsamaid Trooja sõja kangelasi, ta on mürmidonide kuninga Peleuse ja merejumalanna Thetise poeg. Püüdes teha oma poega (kellele juba lapsepõlves ennustati, et ta võib elada pika, kuid kuulsusetu elu või kangelaslikult hukkuda Trooja müüride all) haavamatuks ja anda sel viisil talle surematus, ujutas Thetis Achilleust maa-aluse jõe Styxi vetes, et teha teda tabamatuks, kusjuures ainult kand, millest ema poega kinni hoidis, jäi kaitsetuks. Hiljem tabas Paris oma noolega just seda kohta ja vigastas kangelast surmavalt.¹⁰

Väljendit kasutatakse tähenduses „nõrk, haavatav koht“.

„Tal oli veidi ebamugav, et ta mängis passiivset ja allaheitlikku osa ja tema enesearmastus, see revolutsionääride Achilleuse kand, oli tugeva torke saanud.“ A. Grin. „Maa-alune“, 1907.

⁹ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» — СПб.: 1890 — Араго — Аутка, с. 102.

¹⁰ Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. Roscher Wilhelm Heinrich. 1884–1890. Sp 11

2.5 Sõnu tuulde loopima

Vn k бросать (слова) на ветер, lk 32.

Vananenud vorm – tuulde rääkima.

„Odüsseia” neljanda raamatu lõpus loob Athena viirastuse, „kes sarnanedes naisele, meenutab välimuselt vana Ikarose tütar, Penelope õde Iphtimad, kelle võttis naiseks Pheras elav Eumelos”¹¹, et lõpetada tema kannatused. Fraas ise kõlab 837. real järgnevalt: „κακὸν δ’ ἀνεμώλια βάζειν“, mis tähendab „sobimatu on rääkida tuult“. Hiljem on fraas suulises kõnes läbinud mitmeid teisendusi ning meieni jõudnud sõnastuses „sõnu tuulde loopima“.

Kasutatakse tähenduses „teostamatuid või ennatlikke lubadusi andma“.

„Ta ei ole keigar nagu teised ja ta ei armasta sõnu tuulde loopida.“ Jevgeni Petrov, Ilja Ilf. „Kuldvasikas“, 1931.

2.6 Heraklese sambad

Vn k Геркулесовы столпы (столбы), lk 108

Heraklese 12 vägitegu kirjeldava müüdi kõige varasemas allikas mainitakse, et oma rännakul Läände märkis Herakles ära marsruudi kõige kaugema punkti.¹² See punkt sai antiikajal meresõitjatele piiriks, seetõttu viitab väljend „Heraklese sambad“ ülekantud tähenduses maailma otsale, silmapiirile, kus fraas „jõuda Heraklese sammasteni“ tähendab „piirini jõudmist“.

„ – Lubage küsida Aleksandr Aleksandrovitš, miks te ennast lollpeaks nimetasite? Kas mitte sellepärast, et võtsite vastu minu käe? – Selle eest, mu süda, selle eest! Kas siis tõesti need pole poolväärtusetu armastuskirjanduse labasuse ja maitsetuse Heraklese sambad?” M. J. Saltõkov-Štšedrin. „Rändavad jõud. Kaks V.P. Avenariuse jutustust“, 1868.

2.7 Homeeriline naer

Vn k гомерический хохот (смех), lk 115.

Valjuhäälna, pidurdamatu naer, mis sarnaneb Homeroose poolt kirjeldatud („Ilias“, 1.599 või „Odüsseia“, 8.326) jumalate naerule.¹³

¹¹ «Одиссея» Гомер, в пер. В.В.Вересаева, М.: Гос. изд-во худож. лит-ры, 1953.

¹² «Мифы Древней Греции. Словарь-справочник.» EdwART, 2009.

¹³ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» — СПб.: 1890 — Гоа — Гравер, с. 156.

„Niisiis, nii ma puhkasin! – lõpetasin jutustuse, millega kutsusin esile homeerilise naeru. Lõpuks ma magasin end välja ja ma ei näinud unes luupainajaid. Mulle ei meeldi õudusunenäod, kuigi olen nende vastu varustatud minu Hrjundiku poolt välja mõeldud vahendiga: tuleb ennast kerra tõmmata ja ongi kõik.” Elena Topilskaja. „Mõttele surmale (memento mori)”, 2005.

2.8 Mägi sünnitas hiire

Vn k гора родила мышь, lk 476.

Väljend pärineb Aisopose valmiste, mida tuntakse rooma valmistaatori Phaedruse poolt ümberpanduna pealkirja all „Mons parturiens” („Sünnitav mägi”)¹⁴:

*„Mons parturibat, gemitus immanes ciens,
eratque in terris maxima expectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
qui, magna cum minaris, extricas nihil.”*¹⁵

„Nii õudseid sünnivaevaoigeid kuuldi mäelt,
et suurim ootus pingul hoidis tervet maad.
Ent sündis hiir. See jutt on sulle määratud,
kes palju töötad, valmis üksnes piskut teed!”¹⁶

Phaedrus, 4.23 (24) (*Sünnitav mägi*). Tõlke autor: Jaak Põldmäe

Horatius naerab oma teoses „Ars poetica” („De arte poetica“, 139) välja ebaõnnestunud luuletajad, kes alustavad oma luuletusi kõrgelennuliste ülespuhutud väljenditega, kuid lõpptulemus on kesine: „Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus”¹⁷ – „Sünnitavad küll mäed, aga sünnib vaid kentsakas hiir”.¹⁸

Fraasi kasutatakse olukorras, kus suurte pingutuste tagajärjel saadakse nigel tulemus.

¹⁴ «Фразеологический словарь современного русского языка» Ю.А. Ларионова — М.: Аделант, 2014 — С.476.

¹⁵ Fabulae Aesopiae. Phaedrus, Augusti libertus. L. Mueller. Leipzig. B. G. Teubner. 1876.4.23

¹⁶ Kolk, Kaspar, koost. Rooma kirjanduse antoloogia. Tallinn: Varrak, 2009, lk 459

¹⁷ De Arte Poetica, Q. Horatius Flaccus (Horace), värss 139.

¹⁸ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» — СПб.: 1890 — Оуэн — Патент о поединках, С. 891.

„Jah, märkisin ma salvavalt, kannatamata pilget. Ja tõepoolest – mägi sünnitas hiire. Aga kui palju oli seoses sellega ootusi! Pole ime, et teisse ei suhtuta tõsiselt. Kui juba jutuks läks, kus on see „helge“, „õilis“, mis teis ellu äratati ja millega te kiitlesite?“ Aleksei Smirnov. „Lazar ja vanapagan“, 2002.

2.9 Gordioni sõlm

Vn k Гордиев узел, lk 116.

Kreeka mütoloogias on Gordias Früügia kuningas, Midase isa.¹⁹ Alguses oli Gordias lihtne maaharija, kuid ükskord istus künni ajal kotkas tema härja ikke peale. Seda tõlgendati kui märki, mis kuulutas ette Gordiase kuningavõimu. Varsti jäid früüglased ilma kuningata. Oraakel, kelle poole nad nõu saamiseks pöördusid, käskis valida kuningaks selle, keda nad esimesena kohtavad Zeusi templisse kaarikul sõitmas. Selleks inimeseks osutus Gordias. Saades kuningaks, asutas Gordias enda nime kandva pealinna. Linnakindlusse paigutas ta kaariku, millele võlgnes tänu oma võimu eest ning kaariku ikke sidus ta puntrasse keeratud sõlmega kõvasti kinni. Arvati et sellest, kes suudab sõlme lahti harutada, saab kogu Aasia käskija. Legendi (Plut. *Alex.* 18.1) järgi raius Makedoonia Aleksander, kes ei suutnud sõlme lahti harutada, selle mõõgaga läbi.²⁰

Väljend tähendab puntrasse aetud, praktiliselt lahendamatu asja.

„ – Vaat just see tulebki välja selgitada, – otsustas lõpuks Krõžitski, raiudes sel viisil lahti Gordioni sõlme.“ M. N. Volkonski. „Tumedad jõud“, 1910.

2.10 Damoklese mõõk

Vn k Дамоклов меч, lk 124.

Damokles – Sürakuusa türanni Dionysios Vanema (405–367 eKr), soosik ja meelitaja, kes vananedes hakkas inimesi kahtlustama ja oli hirmul, et nad kipuvad tema elu kallale.²¹ Ükskord hakkas Damokles ülistama türanni kui kõige õnnelikumat inimest. Vastuseks pakkus türann oma õnne loovutamist Damoklesele ja andis täielikult tema käsutusse kogu palee täies hiilguses ja kõigi meelelahutustega. Mõnda aega ujus Damokles õndsuses, kuni ükskord hommikul silmas,

¹⁹ Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. Roscher Wilhelm Heinrich. 1884—1890. Sp 1694.

²⁰ «Мифы народов мира» главный редактор С. А. Токарев.— М.: Советская энциклопедия, 1990. — С. 261.

²¹ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона»— СПб.: 1890— Давенпорт — Десмин, С. 68.

et tema pea kohal rippus laest alla vaid hobusejõhvi küljes tupeta mõõk. Damokles sai aru türanni rõõmude tühisusest ja palus Dionysiosel end paleest välja lasta.²²

Fraseologism tähendab kestvat ohtlikku olukorda, ähvardavat ohtu.

„Mulle tundus, et olukord on lootusetu, asi oli naljast kaugel: Konstantin sellest aru ei saanud, kuid Suur Ümmargune Pitser juba rippus tema kohal kui Damoklese mõõk.” Arkadi Strugatski, Boris Strugatski. „Muinasjutt Troikast“, 1968.

2.11 Danaoslaste kingitused

Vn k дары данайцев, lk 125.

Väljend pärineb Troojast ja on seotud linna piiramisega. Linna alistamiseks viis Odysseus danaiidid mõttele ehitada puust hobune, mille sisse paigutati vaprad sõdalased. Hobune jäeti mere kaldale kui kingitus troojalastele. Tüssamist kahtlustamata vedasid Trooja elanikud hobuse linna. Öösel aga väljusid peitunud sõdalased oma varjupaigast ja avasid ootavale Kreeka sõjaväele linnavärad.²³

„Aeneis“, 2.45–49. Jumal Apolloni Trooja preester Laokoon²⁴ sõnab Trooja linnas puust hobust nähes:

*„Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi,
aut haec in nostros fabricata est machina muros,
inspectura domos venturaque desuper urbi,
aut aliquis latet error; equo ne credite, Teucri.
quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes.“*²⁵

„Kindel on see: kas peidab see puit ahhiivide jõuke
või kaval säädeldis on neil valmistet selleks, et kõrgelt
piiluda linna ja siis ülalt sööstes tungida kantsi –
mingi ses piidleb pett; parem vaadake ette, dardaanid.

²² Marcus Tullius Cicero. Tusculanae disputationes. XXI.61

²³ «Фразеологический словарь современного русского языка» Ю.А. Ларионова — М.: Аделант, 2014 — С.125.

²⁴ «Мифы народов мира» главный редактор С. А. Токарев.— М.: Советская энциклопедия, 1990. — С.574.

²⁵ P. Vergilius Maro, Aeneid, J. B. Greenough, Ed., book 2, line 45-49

Kreeklasi pelgan ma – pelgan ka siis, kui kannavad kinke.“²⁶

Vergilius, *Aeneis*. Tõlke autor: Ants Oras.

Fraseologismi kasutatakse olukorras, kus mingi kink või heategu kujutab potentsiaalselt ohtu sellist näilikku abi vastuvõtvale isikule. Samuti kasutatakse seda tähenduses „meelitus, võlts lipitsemine“.

„Boris Georgijevitš hiilis lähemale, ajas end sirgu ja hakkas Antipovit taas silmaga puurima. Mis sulle öeldi, kui paluti tuua need, need, need ... sirutas ta välja käe ja nipsas õhus, otsides õiget sõna, danaoslaste kingitused... Pole midagi, lihtsalt öeldi, et oleks hea... “ J. V. Trifonov. „Aeg ja koht“, 1980.

2.12 Kahe näoga Janus

Vn k двуликий Янус, lk 477.

Vana-Rooma mütoloogias jumal-demiurg, sissepääsude ja väljapääsude, uste ja igasuguse alguse (aasta esimese kuu, iga kuu esimese päeva, inimese elu alguse) jumal. Jumalate poole pöördumisel nimetati Januse nime esimesena. Teda peeti Latiumi kuningaks, kes elas Janiculumi künkal, õpetas inimestele laevaehitust, maaharimist ja juurvilja kasvatamist. Hiljem jagas ta võimu Saturnusega. Janust kujutati võtmetega ja 365 sõrmega päevade arvu järgi aastas, mida ta alustas ja kahe erinevas suunas vaatava näoga: noor nägu vaatas ette, tulevikku, vana aga taha, minevikku, kust tuleneb teda iseloomustav sõna „kaksik-“ või „kahepalgeline“ (Geminus).²⁷

Väljend sümboliseerib kahepalgelist, silmakirjalikku inimest.

„Mina olen ebaäärne, järelikult ka ebaaust inimene. Mina olen kahe näoga Janus, mu arm. Kahtlemata, nõustus Rufina Erastovna. Mina aga kui gümnasist, olen armunud kõikidesse teie nägudesse ja paletesse.“ Boris Vassiljev. „Maja, mille ehitas vanaisa“, 1992.

2.13 Diogenese tünn

Vn k Диогенова бочка, lk 137.

²⁶ Vergilius, Publius Maro. *Bucolica. Aeneis*. Tallinn: Sihtasutus Hortus Litterarum, 1992, lk 82.

²⁷ «Мифы народов мира» главный редактор С. А. Токарев.— М.: Советская энциклопедия, 1990. — С. 138.

Diogenes Sinopest oli rahavahetaja Hikesiase poeg. Dioklese sõnul võltsis tema isa, kes juhtis rahavahetust riigis, münte ja ta saadeti selle eest pagendusse. Eubulides aga kõneleb raamatus „Diogenesest“, et ka Diogenes ise tegeles võltsimisega ja rändas ringi koos isaga. Diogenes tunnistab teoses „Pordalos“, et ta vermis münte ümber. Teised aga räägivad, et teda veensid seda tegema töölisel, kui ta määrati verimist juhtima: ükskord, kui ta suundus Delfisse või Delfi Apolloni templisse kodumaal, küsis ta, kas ta peaks tegema seda, mida talle pakuti. Oraakel soovitas talle „väärtuste ümberhindamist teha“, tema aga ei saanud tõelisest mõttest aru ja hakkas münte võltsima, see tuli avalikuks ja mõnede hinnangul mõisteti ta pagendusse, teiste hinnangul aga põgenes ta ise hirmust karistuse ees. Diogenes saabus Ateenasse ja hakkas küünikute kooli asutaja Antisthenese õpilaseks. Varsti sai ta kuulsaks tänu oma tarkusele, elustiilile ja hämmastavale käitumisviisile.

Diogenese kohta on säilinud palju legende. Kõige populaarsemate lugude hulka Diogenesest kuulub jutustus sellest, kuidas ta elas suures savivaadis, mida sageli nimetatakse „tünniks“. Soovides karastada oma keha, lamas ta suvel kuumal liival, talvel aga embas külmi skulptuure ja kujusid, magas keebi peal. Kui Diogenes nägi, kuidas keegi poiss jõi vett kätelt, viskas ta oma kotist välja kausi, arvates, et poiss on ületanud teda elu lihtsusest.²⁸

„Diogenese tühjal tünnil on ka oma osa inimkonna ajaloos.“ Kozma Prutkov. „Mõtteviljad. Mõtted ja aforismid“, 1854.

2.14 Drakoonilised abinõud

Vn k Драконовы меры, lk 147.

Drako või Drakon – ateenlane, üks antiikaja seaduseandjaid Kreekas.

Koostas 621. aastal eKr Ateena vabariigi jaoks esimesed kirjutatud seadused, millest kaugeltki kõiki ei muutnud ära Soloni reformidki. Drakoni nime all väljastatud seadused tapmisest olid jõus mitmete muudatustega isegi kaua pärast Solonit. Pärast oligarhilist pööret 411. aastal eKr kanti kriminaalõiguse drakoonilised seadusesätted taas kivitahvlitele ja pandi välja linnaväljakule üldiseks täitmiseks; need olid jõus veel IV sajandil, nagu on näha Demosthenese mitmetest viidetest.²⁹ Drakoni seaduste kogu oli nii karm, et lasti lendu väljend, mis puudutas

²⁸Диоген Лаэртский. Перевод М.Л.Гаспарова «О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов». М.: Мысль, 1986.

²⁹ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» — СПб.: 1890 — Домиции — Евреинова, С. 98.

erakordselt karne karistusi. Ent kirjanduses ja suulises kõnes kasutatakse veelgi sagedamini sõna „drakooniline“ eraldi, mis moodustab fraseologisme, tähendades „midagi väga karne, ranget“.

„Ent tähtjad, peab mainima, on drakoonilised. Oleks veel, et stsenaarium oleks nagu stsenaarium! Tegelikult tuli öösiti teksti parandada, teha ümber spetsiaalselt kino jaoks.“ Andrei Izmailov „Trikitaja“, 2001.

2.15 Esimese suuruse täht

Vn k звезда первой величины, lk 178.

Juba II sajandil eKr jaotas Vana-Kreeka astronoom Hipparchos (Hipparchos Nikaiast, umbes 190 eKr – umbes 120 eKr)³⁰ kõik tähed suuruse järgi kuude klassi. Kõige eredamad neist nimetati esimese suuruse tähtedeks, kõige tuhmimad kuuenda suuruse tähtedeks, ülejäänud aga jaotas astronoom ühtlaselt suuruse järgi ritta.³¹

Väljendiga tähistatakse mingis tegevusvaldkonnas suure kuulsuse saavutanud inimest.

„Lõppude lõpuks on ta nüüd esimese suuruse täht, Dina aga pole mitte kunagi mööda lasknud mitte ühtegi, isegi kõige petlikumat võimalust leida lõpuks „hiilgav partii“. Tatjana Ustinova. „Suur kurjus ja väiksemad nurjatused“, 2003.

2.16 Nagu küllusesarvest

Vn k как из рога изобилия, lk 196.

Küllusesarv (*cornu copiae*) – Vana-Kreeka ja -Rooma mütoloogias külluse ja rikkuse allikas; mis on kunstiteostes väljendatuna paigutatud väikese Pluto, Fortuna, Gaia, samuti Heraklese kätte. Ettekujutus küllusesarvest pärineb Vana-Kreeka mütoloogiast, milles see on kitse Almatheia või härjaks muutunud Achelusi tunnus.³²

„Vennatütreid võeti vastu vaimustusega; nad puistati nagu küllusesarvest üle kõige ahvatlevamate lubaduste ja plaanidega.“ A. N. Apuhtin. „Lõpetamata lugu“, 1888.

³⁰ G. J. Toomer. Complete Dictionary of Scientific Biography. Hipparchus

³¹ Звёздная величина. Глоссарий. Астронет. Сурдин В.Г., ГАИШ, Москва.

³² «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» — СПб.: 1890 — Роза ди-Тиволи, с. 895.

2.17 Lõviosa

Vn к львиная доля, lk 482.

Väljend Vana-Kreeka autori Aisopose valmist „Lõvi, rebane ja eesel“.³³ Vene kirjanduses on Aisopose valmid saanud väljundi I. Krõlovi teostes. I. Krõlovi valmis „Lõvi jahil“ (1808) leppisid koer, lõvi, hunt ja rebane kokku ühises jahis ja püütud saagi võrdses jagamises. Ent lõvi korraldas rebase püütud põdra jagamisel asjad isemoodi:

„Meid, vennased, on kokku neli“.

Rebib siis põdra neljaks osaks.

„Nüüd hakkame jagama!

Vaadake, sõbrad:

See siin on minu osa

Kokkuleppe järgi;

Vaat see siin, kuulub minule, kui lõvile, vaieldamatult;

See siin on minule selle eest, et ma olen kõige tugevam;

Aga kui selle juurde keegi käppa püüab sirutada,

Siis elavana ta üles siit ei tõuse“.³⁴

Aisopose valmis³⁵ tappis lõvi eesli, kes jagas saagi võrdseteks osadeks ning rebane, saanud kibeda õppetunni kaaslase saatuse näol, andis lõvile suure osa saagist. Siit tekkiski fraseologism „lõviosa“ tähenduses kui „suur osa millestki“.

„Ilmselt läks mul nõudepesu peale lõviosa energiast, sest äkki ma tundsin, et rohkem ei suuda.“
Dina Rubina. „Maja roheline värava taga“, 1979.

2.18 Tule ja mõõgaga

Vn к огнем и мечом, lk 266.

³³ «Фразеологический словарь современного русского языка» Ю.А. Ларионова — М.: Аделант, 2014 — С.482.

³⁴ И.А. Крылов. Полное собрание сочинений. М.: Гос. изд-во худож. лит., 1945—1946. Т. 3, с. 95—96

³⁵ Басни Эзопа. / Пер. М. Л. Гаспарова. (Серия «Литературные памятники»). М.: Наука, 1968.

Väljend kajastab iidset haiguste ja haavade ravimise viisi, mil neid lõigati noaga ja põletati tulega või hõõguvkuuma metalliga; siit pärineb Vana-Kreeka arsti Hippokratese mõttetera:

„See, mida ei tee terveks ravim, teeb terveks raud, mida ei suuda terveks teha raud, teeme terveks tulega“ (Ὀκόσα φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰῆται· ὅσα σίδηρος οὐκ ἰῆται, πῦρ ἰῆται³⁶).

Hiljem sai Rooma I sajandi eKr poeetide (Ovidius, Propertius jt) väljend „tule ja mõõgaga“ tähenduse: hävitada vaenlane mõõga ja tulekahjuga.³⁷ Just sellises tähenduses juurdus fraseologism ka vene keelde.

„Selline meeleolu oli mulle vajalik alates esimestest mõtteväljatustest ja see elutseb seal, vaatamata millelegi, elutseb isegi vastupidiselt praegusele elule. Seda juurutati nii tule kui mõõgaga! Vaat kus on kõikide kuritegude keskpunkt, nende eest me praegu tasumegi.“ V. D. Prišvin „Nähtamatu linn“, 1962.

2.19 Ületada Rubico

Vn k перейти Рубикон, lk 289.

Rubico on väike jõgi Apenniini poolsaarel, mis suubub Aadria merre põhja pool Riminit.³⁸ Kuni 42. aastani eKr oli jõgi piiriks Itaalia ja Rooma provintsi Gallia Cisalpina vahel. Kui Gaius Julius Caesar veel ei olnud diktaator, vaid üks Rooma väepealikest (prokonsulitest), Rooma ise aga vabariik, siis seaduse järgi oli prokonsulil õigus juhtida vägesid vaid väljaspool Itaaliat. Caesarit, kes tuli tagasi võidukalt sõjaretkelt, hoiatasid tema poolehoidjad senatist tema vastu sepitsetavast vandenõust. Väejuht lähenes 10. jaanuaril 49. aastal eKr oma leegionidega Rubico jõe. Julius Caesar mõistis, et ilma sõjaväeta võidakse ta Roomas tappa, kuid sõjaväega ta sinna siseneda ei saanud. Sõjaväe üleminekut Rubico jõest hindas senat kui mässu. Tulevane diktaator ei olnud lõpuni veendunud oma sõjaväe jõus ja mingil ajal kõhkles, sest kaotuse korral oleks ta kaotanud võimu ja hukatud. Ent Caesar ületas oma sõjaväega siiski jõe ja pärast kodusõda kuulutati ta diktaatoriks. Sellest ajast alates tähendab väljend „ületada Rubico“ „lähida punkt, kust ei saa tagasi pöörata“.³⁹

³⁶ Hippocrates, Aphorismi, 7.87, lk 216–217

³⁷ Вадим Серов. Энциклопедический словарь крылатых слов и выражений. Локид-Пресс, 2003

³⁸ Uggeri, Giovanni (Florence), in: Brill's New Pauly

³⁹ Chisholm, Hugh, ed. (1911), Rubicon, Encyclopædia Britannica (11th ed.), Cambridge University Press

„Ma üürisin ühelt kreeklaselt väikese toa elanikega täidetud köögi kõrval, kuid koju tulin ainult ööbima, kõik päevad veetsin mere kaldal, see tähendab mitte otse mere kaldal: Balaklava juures on kallas väga kõrge, isegi kui kivi vette visata, ei ole kuulda laksatust ... Nii ma siis istusin järsul mäel, endiste kindlusevaremete lähedal, „pea täis suuri mõtteid“, vajaduse tõttu ületada Rubico ja põletada oma laevad ... See oli kevadel. Veel kolletamata rohi kattis rohelised mäenõlvad; meri nagu meri alati oli suurepärase.“ A. O. Osipovitš (Novodvorski). „Episood mitte paabulinna, mitte varese elust“, 1877

2.20 Laulma ditürambe (s.o kiidulaule)

Vn k *петь дифирамбы*, lk 291.

Ditüramb – antiiklühürika žanr, mis tekkis (ilmselt Vana-Kreekas) koorilauluna, hümn jumal Dionysose või Bakchose auks, hiljem ka teiste jumalate ja kangelaste auks. Saateks oli orgiastiline tants; ditüramibides esinevad dialoogi alged (eeslaulja ja koori vahel), aitas kaasa antiikse draama tekkimisele.⁴⁰

Väljendit kasutatakse tähenduses „kedagi või midagi liialt üles kiitma“.

„Seetõttu ei tasu laulda ditürambe minu teenetele inimkonna ees, ma ei ole üldse seda väärt.“ Jaroslav Kudlak. „Sümbioos“, 2009.

2.21 Tantsima teise pilli järgi

Vn k *плясать под (чью-то) дудку*, lk 296.

Väljend võib pärineda Aisopose valmist „Kalur“ (teine nimetus, mida kohtab vene tõlgetes, on „Kalur ja kalad“).⁴¹ Valmis räägitakse kalurist, kes püüdis kala flöödimänguga ligi meelitada. Ent mõte osutus ebaõnnestunuks, tuli ikkagi võrk vette visata ja kala tavalisel viisil püüda. Kalur pöördus kinnipüütud ja maas viskleivate kalade poole ning lausus: „Te kõlvatud olendid: ma mängisin teile – te ei tantsinud, jätsin mängimise järele – te tantsite.“⁴²

Väljendit kasutatakse tähenduses „täielikult kellelegi alluma“.

⁴⁰ Литературный энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1987.

⁴¹ «Фразеологический словарь современного русского языка» Ю.А. Ларионова — М.: Аделант, 2014 — С.296.

⁴² «Рыбак». Басня Эзопа. Перевод М.Гаспарова.

“Noored poisid, tuisupead, kes pole veel lahingus püssirohusuitsu näinud, kujutavad endale ette, et on kangelased ja lõugavad aust, millest nad midagi ei tea. Veider oli püssirohust läbiimbunud kaptenil tantsida nende pilli järgi.” K.P. Massalski “Bironi regentlus”, 1834.

2.22 Laevu põletama

Vn k сжигать корабли, lk 156.

Väljendit kasutatakse tähenduses „lõplikult minevikust lahti rebima“ jms. Selle väljendi päritolu kohta on mitmeid oletusi. Võimalik, et väljend pärineb Plutarchose raamatust „Naiste voorustest“, milles autor peatükis „Troojalannad“, kõneleb sellest, et pärast Trooja langemist peatasid troojalannad oma meeste põgenemise sellega, et põletasid laevad, millega mehed tahtsid pääseda.⁴³

„Jah, krahv, maailma liigutavad kired, nad sunnivad üht rappuma mööda tolmust teed Veneetsiast Livornosse, teist aga põletama laevu. Lubage siinkohal jumalaga jätta...“ Edvard Radzinski „Vürstinna Tarakanova“, 1999.

2.23 Kui palju vett on voolanud

Vn k сколько воды утекло, lk 386.

Selles väljendis kasutatakse sõna „vett“ tähenduses „aega“. Pole täpselt teada, kuid võimalik, et fraseologismiga viidatakse iidsele riistale – veekellale. Veekell (või klepsüdra, hüdroloogia) on Assüüria-Babüloonia aegadest tuntud aparaat aja mõõtmiseks äravoolava veejoaga silindrikujulise anuma abil. Riista kasutati kuni XVII sajandini.⁴⁴ Ajavahemikku mõõdeti veehulgaga, mis voolas tilk tilga järel anuma põhja tehtud väikesest avast. Veekella kirjeldatakse kui üksteise sisse asetatud kahe koonusega mehhanismi; nende abil hoiti enam-vähem pidevat veetaset anumal ja reguleeriti sellega vee väljavoolu kiirust. Kreeklastel ja roomlastel olid pidevalt kasutuses kõige lihtsama ehitusega veekellad, nendega mõõdeti näiteks oraatorite kõne pikkust kohtus.⁴⁵

⁴³Плутарх. Застольные беседы. Перевод и комментарии Я. М. Боровского. Л.: Наука, 1990. 224F.

⁴⁴ «Малый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона»— СПб.: 1907— Т1

⁴⁵ «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона»— СПб.: 1890— Цензурный комитет — Человек, С. 420—442

Nimetatud fraseologism tähendab, et mingi ajavahemiku jooksul on toimunud palju muutusi ja sündmusi.

„Neil oli ühtmoodi ebamugav nii jätkata juttu kui ka katkestada see äkitselt. Mnjaa, – venitas sõjaväelane, – kui palju vett on voolanud! Ma ju ei tundnud teid algul äragi. Vaatan – tuttav nägu.“ I. Grekova. „Elu peremehed“, 1960.

2.24 Kilbiga

Вn k со щитом, lk 397.

Täisvorm on „kilbiga või kilbil!“. Pärineb antiiksest Spartast, kus sõjaväljal langenud sõdalane kanti lahinguväljalt koju tema enda kilbil. Mitmed ajaloolased on vaidlustanud selle fakti, ent kõige levinum arvamus on, et nimetatud väljend kuulub Plutarchosele ja leiab kajastust tema väikeses teoses „Sparta naiste mõtteterad“:

16. Ἀλλῇ προσαναδιδούσα τῷ παιδὶ τὴν ἀσπίδα καὶ παρακελευομένη· „τέκνον" ἔφη, „ἦ τὰν ἦ ἐπὶ τῷς." ⁴⁶

„Ükskord olevat spartalanna, kes ulatas pojale kilbi, talle sõnanud: „Kas kilbiga, mu poeg, või kilbil““ ⁴⁷.

Nimetatud väljendis peetakse silmas kommet tuua kilbil koju tapetud sõdalasi.

Vene keeles on see väljend läbinud mitmeid semantilisi muutusi. Kui Plutarchosel võib spartalannast naise sõnu mõista kui „tule tagasi elava või surnuna“, siis vene keeles kasutatakse sageli ainult fraseologismi esimest osa „kilbiga“ ja tähenduses „naasta võitjana“. Tervikuna kasutatakse fraasi „kilbiga või kilbil“ sageli ka tähenduses „mis tahes hinnaga“.

„Lühidalt: kõik saab taas korda! Kilbiga või kilbil, kas täpselt nii, tädi? Täpselt, mismoodi veel täpsemalt, nuuksatas tädi, kuidagi omamoodi vennast aru saades ja hakkas mind musitama. Miiting lõppes, rahvas jooksis vagunite juurde.“ J. D. Tšernitsenko. „Uudismaa“, 1966.

⁴⁶ Πλούταρχος. Λακαινῶν Αποφθέγματα. as published in Vol. III of the Loeb Classical Library edition, 1931

⁴⁷ Плутарх. Застольные беседы. Л.: Наука, 1990. Перевод М. Н. Ботвинник.

2.25 Aisopose keel

Vn k Эзопов язык, lk 510.

Tuleneb tuntud Vana-Kreeka valmimestri Aisopose nimest. Just tema kasutas oma mõtete väljendamiseks erilist maneerit, et vältida kellegi otsest süüdistamist ja enda ohtuseadmist.⁴⁸

Nimetatud fraseoloogiline väljend tähendab mõistukõne või allegooriat, kujundlikku väljendusviisi, mis on täis ütle matajätmissi ja peidab kavatselt autori peamist mõtet, kasutab vihjeid, allegooriaid või kujundeid, vastupidiselt mõtteid otse väljendavale autorile. Sarnaselt Aisoposele, kes suunas maskeeritud satiiri loomadele, olmeriistadele jms, tekkis Venemaal XVIII sajandi lõpus „Aisopose keel“ kui kirjanduslik suund, mille peaesmärk oli tsensuurist möödapääsmine. Seda kasutasid paljud vene satiirikud, hiljem aga sai väljend „Aisopose keel“ lentsõnaks.

„Ainus, mida ma jõuan teha oma viimasel sõidul Leningradi on käia komöödiateatris ära „Misantroobi“ etendusel ja kirjutada selle kohta retsensioon, mis justkui nagu käib selle kohta, on pigem arutlus analoogia järgi ja minu Aisopose keel, kui see ära tuntakse, kutsub esile järjekordse tormi, mille ma selles linnas provotseerin: viimase.“ Vladimir Solovjov. „Kolm juuti või lohutus pisarais. Romaan epigraafidega“, 1998.

2.26 Jupiter, sa vihastad – järelkult ei ole sul õigus

Vn k Юпитер, ты сердисься, - значит ты не прав, lk 511.

Kasutatakse sageli lühendatud variandis „Jupiter, sa vihastad“. Väljendit loetakse entümeemiks, kuna vaheloogika („vihastad, sest sisuliselt pole milleski vastu vaielda“) on välja jäetud. Väljendit kasutatakse olukorras, kus vaidlushoos keegi selle osalistest muutub vihaseks, kaotades õiglustunde ja objektiivsuse.

Ühe versiooni järgi pärineb väljend Vana-Kreeka müüdist titaan Prometheusest, kes ütles oma isale Zeusile (Jupiterile): „Sa haarad vastuse asemel piksenoole järele, järelkult sul ei ole õigus“⁴⁹. Eeldatavasti on V. Serovi arvates autor Lukianos („Zeus Tragodios“).⁵⁰ K. Dušenko,

⁴⁸ «Фразеологический словарь современного русского языка» Ю.А. Ларионова — М.: Аделант, 2014 — С.510.

⁴⁹Русская мысль и речь: Свое и чужое. Михельсон М. И. СПб.:1912 — С.1036.

⁵⁰ Вадим Серов. Энциклопедический словарь крылатых слов и выражений. Локид-Пресс, 2003.

kirjutades sellest oma raamatus „Большой словарь цитат и крылатых выражений“ („Tsitaatide ja lendsõnade suur sõnaraamat”), arvates on fraas tulnud läbi prantsuse keele:

Tu prends ton tonnerre au lieu de répondre, tu as donc tort.

„Sa haarad vastuse asemel piksenoole järele, järelikult sul ei ole õigus.”⁵¹

Aastal 1792 Jean-Paul Rabaut Saint-Étienne'i kirjutatud „Prantsuse revolutsiooni lühikirjelduses” on öeldud: „comme cet homme à Jupiter: Tu te fâches, donc tu as tort”⁵² „Nagu ütles see inimene Jupiterile: sa vihastad, järelikult sul ei ole õigus.”

„Liveri eest ei jäänud see varju. Jupiter, sa vihastad, järelikult sul ei ole õigus, ütles ta. Saage aru, saage lõpuks aru, et see kõik pole minu jaoks. „Jupiter”, „mitte sattuda paanikasse“, „kes ütles „a“, peab ütlema ka „b““, „Mooramaa mees on oma töö teinud, mooramaa mees võib minna”, kõik taolised labasused, kõik taolised väljendid pole minu jaoks.” B. L. Pasternak. „Doktor Živago”, 1957.

2.27 Tüliõun

Vn k яблоко раздора, lk 460.

Tüliõun on Vana-Kreeka mütoloogias kuldne õun kirjaga „kõige kaunimale“, mille viskas Peleuse ja Thetise pulmas külaliste sekka tülijumalanna Eris selle tõttu, et teda polnud sinna kutsutud. Nimetatud süžeed mainiti umbes VII sajandil eKr loodud eepilises poeemis „Kypria“, milles kirjeldati müütilisi sündmusi, mis põhjustasid Trooja sõja, samuti sõja algust ja selle esimesi lahinguid.⁵³ Õuna omamise osas tekkis vaidlus kolme jumalanna Hera, Athena ja Aphrodite vahel, kellest igaüks pidas ennast kõige kaunimaks. Jumalannad pöördusid kuningapaari poja Parise poole. Paris andis õuna Aphroditele, kes lubas talle maailma kõige ilusama naise armastust. Jumalanna aitas tal röövida Sparta kuninga Menelaose naise Helena. See röövimine kutsus hiljem esile Trooja sõja.⁵⁴

Väljendit kasutatakse tähenduses „konflikti ajend, põhjus“.

⁵¹ Большой словарь цитат и крылатых выражений. К.Душенко. Эксмо, 2011 — С.3426.

⁵² Précis historique de la révolution Française. Jean Paul Rabaut Saint-Étienne. 1792. lk 8

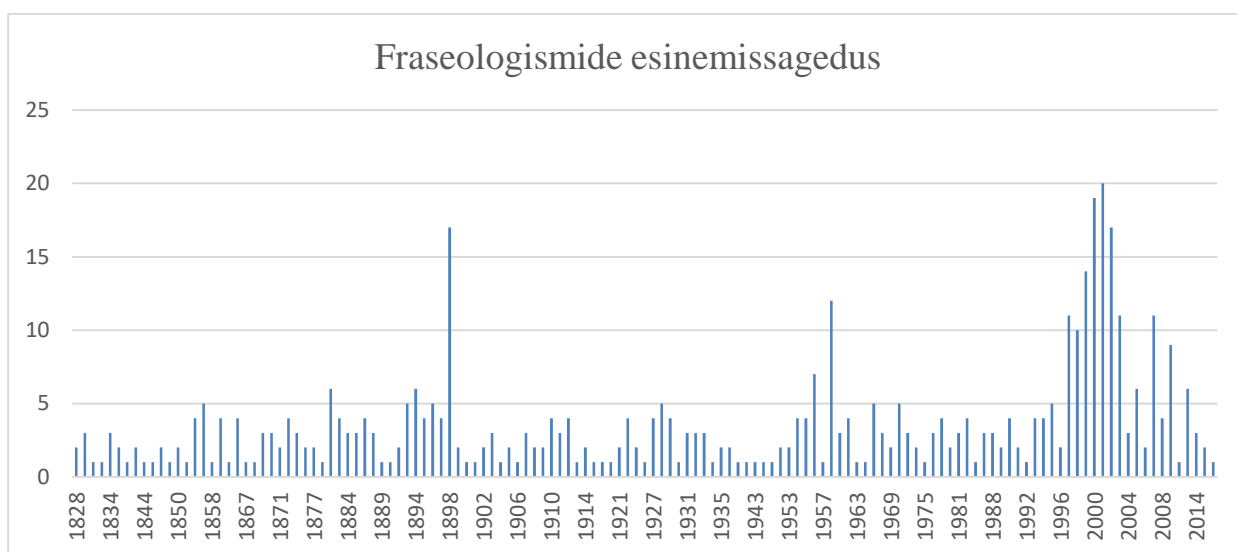
⁵³ Hesiod, Homeric Hymns, Epic Cycle, Homerica. Translated by Evelyn-White, H. G.

⁵⁴ Мифологический словарь. М. Н. Ботвинник, М. А. Коган и др.Л.: Учпедгиз., 1961. — С. 289.

„Niisiis, aastatööline Ivan, kes oli esimesel päeval tüliõunaks tööliste vahel, punapõskne ja tervisest pakatav sell, saanud teistest suurema aastapalga, teatas, et ei jää tähtaja lõpuni. Kuidas sa siis seda ei taha? Aga kui ma olen haige ja ei saa töötada?“ A. A. Fet. „Sügisaskeldused“, 1862.

3 Fraseologismide kasutamise sageduse analüüs ilukirjanduses erinevatel ajaperioodidel

See peatükk analüüsib antiiksete fraseologismide esinemissagedust vene ilukirjanduses ja selle suhet avaldatud teoste hulgaga. Graafiliselt on võimalik antiiksete fraseologismide absoluutsteid esinemisi korpusel kujutada järgmiselt:

Antud graafik on üles ehitatud tabelite põhjal, mis illustreerivad antiiksete fraseologismide kasutamise statistikat vene kirjanduses. Tabelid on võetud venekeelse rahvuskorpuse lehelt ja esitatud allpool lisamaterjalidena (vt Lisa 1). Selles töös vaadeldakse loomingut kõigis ilukirjanduse žanrites (arvestamata luulevormis teoseid, kuna see töö on rohkem suunatud proosale kui kirjandusžanrile, mis on avalikkuse (lugejate) seas populaarsem), samuti lisati analüüsitava korpusse kirjandusajakirjades ilmunud teosed (lühiromaanid ja -jutud), lavateosed ja esseed, mis ilmusid ajavahemikul 1828–2018.

Käesoleva graafiku põhjal võib järeldada, et töös käsitletud fraseologisme hakkas ilukirjandusteostes palju sagedamini leiduma alates 1990. aastate lõpust. Kasutamise sageduse suurenemist võib seostada elanikkonna teadlikkuse kasvuga antiiksetest fraseologismidest ja antiigist üldiselt. Väärib märkimist, et nn antiiksete fraseologismide kasutamise sagedusel ilukirjanduslikes teostes pole mingit pistmist elanikkonna kirjaoskuse tasemega. Vastavalt A. G. Rašini artikli “Население России за 100 лет (1813–1913)” (“Venemaa elanikkond 100 aastat (1813–1913)”, vt Rašin 1956) andmetele oli revolutsioonieelsel Venemaal kirjaoskuse protsent

alla 50%. Kirjaoskuse määra lähtepunktiks kogu Venemaal 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses peetakse andmeid 1897. aasta kohta: kokku 21,1%, sealhulgas 29,3% meestest ja 13,1% naistest. Nõukogude võimu tuleku ja algatatud haridusprogrammiga (nn “Ликбез“, kirjaoskamatus kaotamine elanikkonna hulgas: massiline kohustuslik kirjaoskuse õpetamine kirjaoskamatutele täiskasvanutele, aga ka kooliealistele noorukitele) suurenes kirjaoskus märkimisväärselt, kuid ülaltoodud ajagraafiku kohaselt pole antiiksete fraseologismide kasutamise sagedus oluliselt muutunud.

Suure tõenäosusega on antiiksete fraseologismide kasutamise sageduse suurenemine alates 20. sajandi lõpust otseselt seotud ilukirjanduse arvu ja mitmekesisuse suurenemisega. Kui L. P. Doinikova artiklis “Книги, печать и периодика в Российской Империи” („Raamatud, trükkimine ja perioodika Vene impeeriumis“) esitatud andmete kohaselt ilmus 1908. aastal 18 286 raamatunimetust, siis Vene Rahvusbibliograafia Agentuuri 2012. aasta aruandes esitatud statistika⁵⁵ järgi hõlmasid 2012. aastal ainult trükkis ilmunud väljaanded (arvestamata elektroonilises vormis avaldatud raamatuid) 116 888 pealkirja. Raamatute kirjastamise statistiliste andmete digiteeritud versiooni puudumise tõttu mõne aasta kohta ei ole selles töös võimalik anda täielikku pilti raamatute kirjastamise kasvu ulatusest, kuid juba olemasolevate andmete põhjal võib tulla järeldusele, et avaldatud raamatunimetuste arv ja nende tiraaž on aastatega märkimisväärselt suurenenud.

Aastad	Vene keeles		Võõrkeeles	
	Nimetuste arv	Tiraaž	Nimetuste arv	Tiraaž
1908	18286	pole andm.	5566	pole andm.
1909	20698	84640042	5940	16826866
1910	22321	91404585	6736	18585915
1911	25526	103302363	6835	20497077
1912	27399	111568847	7231	21933039
1913	26629	98819108	7347	20017605

Tabel L.P. Doinikova "Raamatud, trükkimine ja perioodika Vene impeeriumis" artiklist

⁵⁵ andmed on võetud Vene Rahvusbibliograafia Agentuuri veebileheküljest

Aastad	Nimetuste arv	Tiraaž, tuhandeid eks
1940	32545	353505.0
1950	28486	646798.0
1960	48940	990228.0
1970	50040	1005785.0
1980	49563	1393226.5
1990	47733	421496.4
2000	59543	471192.4
2001	70332	542335.9
2002	69749	591338.4
2003	80971	702307.4
2004	89066	685881.3
2005	95498	669401.8
2006	102268	633524.1
2007	108791	665682.7
2008	123336	760439.3
2009	127596	716553.1
2010	121738	653843.7
2011	122915	612506.3
2012	116888	540466.3
2013	120512	541747.1
2014	112126	485499.4
2015	112647	459423.9
2016	117076	446274.4
2017	117359	471459.8
2018	116915	432336.1
2019	115171	435136.9
2020	99857	351478.7

Vene Rahvusbibliograafia Agentuuri poolt esitatud tabel 2020. aasta statistika osas

Allpool on toodud ka tabel peakorpuse tekstide jaotuse kohta aastate kaupa (sealhulgas nii ilukirjanduslikud kui ka mitteilukirjanduslikud kirjalikud tekstid), mille on esitanud vene keele rahvuskorpus:

Periood	Tekstide arv
1701 – 1750	378
1751 – 1800	2 233
1801 – 1850	2 822
1851 – 1900	4 406
1901 – 1950	56 762
1951 – 2000	21 025
2001 – 2020	40 613

Vene Rahvusbibliograafia Agentuuri, vene keele rahvuskorpuse ja L. P. Doinikova artiklis „Книги, печать и периодика в Российской Империи” („Raamatud, trükkimine ja perioodika Vene impeeriumis”) esitatud statistiliste andmete põhjal võib järeldada, et hoolimata sellest, et selles töös toodud 27 fraseologismi hakkasid vene ilukirjanduses 21. sajandi alguseks palju sagedamini esinema, antiiksete fraseologismide kasutamise suhteline sagedus pigem hoopis vähenes kui suurenes, kui võrrelda nende esinemisi igal aastal avaldatud kirjanduse hulga.

Hoolimata asjaolust, et esinemiste graafik illustreerib vastupidist, oli 27 töös antud fraseologismi esinemissagedus avaldatud kirjanduse hulga suhtes 19. sajandi keskpaigast 20. sajandi alguseni oluliselt suurem. Graafik näitab, et antiikseid fraseologisme kasutati ilukirjanduses laialdaselt juba enne 19. sajandi lõpus esinenud huvi antiikse kultuuri ja kirjanduse vastu. 19. sajandi keskpaik oli klassikalise hariduse kõrgaeg.⁵⁶ 1871. aastal oli seitsmeklassiline klassikaline gümnaasium, kus ladina ja vanakreeka keelele eraldati umbes 40% õppeajast, ainus gümnaasiumivorm. Gümnaasiumid, kus klassikalisi keeli üldse ei õpetatud, viidi üle matemaatikakoolide kategooriasse. Ülaltoodud andmete põhjal, mille esitas A. G. Rašin artiklis „Население России за 100 лет (1813 - 1913)“ („Venemaa elanikkond 100 aastat (1813—1913)“), mis käsitleb elanikkonna kirjaoskust, ning võttes arvesse tollast poliitilist ja sotsiaalset süsteemi, võime järeldada, et gümnaasiumiharidus oli ühiskonna ülemkihi privileeg, mis kajastus

⁵⁶ Siin ja edaspidi vastavalt M.N. Katkov artiklitele ajakirjas "Московские ведомости"

ilukirjanduses. 19. sajandi keskel kirjutasid ilukirjandust ühiskonna ülemiste kihtide esindajad ja ühiskonna ülemise kihi jaoks, mis kajastus stiilis. Antiikkirjanduse mõjul vene keelde jõudnud fraaseologismid olid tollasele lugejale arusaadavad, kuna antiikkirjandus moodustas olulise osa gümnaasiumi programmist. Paljud tolleaegsed autorid kirjutasid oma teoseid antiikkirjanduse mõjul. Selliste autorite töödes nagu I. S. Turgenev, I. A. Gontšarov ja F. M. Dostojevski leidub selgelt paralleele klassikaliste antiikteostega. Luuletaja ja proosakirjanik V. J. Brrjussov oskas ladina keelt hästi ning antiiksete jumalate ja kangelaste kujundid omandasid allegoorilise tähenduse tema teostes ning paljud tema luulekogud kannavad ladinakeelseid nimesid („Tertia vigilia“ (1900), „Urbi et orbi“ (1903)).

Klassikalise hariduse languse ja gümnaasiumide likvideerimise järel pärast Oktoobrirevolutsiooni vähenes antiiksete fraseologismide suhteline esinemissagedus ilukirjanduses märkimisväärselt. Haridus muutus kättesaadavamaks, elanikkonna kirjaoskus tõusis, aga ladina ja vanakreeka keelt ei õpetatud enam kooli haridustasemel. Koolis antiikkirjanduse jaoks eraldatud tundide hulk vähenes ja nn antiiksed fraseologismid ei olnud enam lugeja jaoks midagi loomulikku ja arusaadavat. Ilukirjandus muutus kättesaadavaks palju suuremale osale elanikkonnast, kuid Nõukogude režiimi mõjul pidi see sammu pidama ühiskonnas toimuvate muutustega.

Analüüsisides statistilisi andmeid läbi nn antiiksete fraseologismide prisma ja võttes arvesse ühiskonnakorralduste mõju eelkõige ilukirjandusele ja ühiskonnale tervikuna, vaadeldes töös toodud antiiksete fraseologismide esinemissagedust võrdluses aastas avaldatava kirjanduse hulga kohta, võime järeldada, et antiikkirjanduse mõju kaasaegsele kirjandusele ja ka üldsuse teadlikkus antiikkultuurist on vaatamata teadmiste laialdasele kättesaadavusele vaieldamatult vähenemas. Antiikkirjandus kohustusliku koolihariduse tasandil on kaotanud oma olulisust, koos sellega on vähenenud ka lugeja arusaam antiiksetest fraseologismidest ja nende kasutamise sagedus.

Kokkuvõte

Käesoleva töö teemaks oli antiikne kirjanduspärand vene fraseologismide kujunemise allikana, näide antiikkultuuri pärandist ja selle kajastus vene keeles püsivate sõnaühendite kujul. Selles töös uuriti antiikkirjanduse mõjul vene keelde jõudnud fraseologisme, mis on võetud J. A. Larionova „Kaasaegse vene keele fraseoloogilisest sõnaraamatust“.

Töö esimeses peatükis selgub, et antiiksete fraseologismide klassifitseerimisel tuleks iga fraseologismi käsitleda eraldi, kuid enamik neist viitab fraseoloogilistele adhesioonidele (idioomidele) või fraseoloogilistele üksustele. Antiiksed fraseologismid jõudsid vene keelde antiikkirjanduse mõjul, millele aitas kõige enam kaasa klassikalise hariduse tõus 19. sajandi keskpaigas ning antiikkirjanduse ametlike avaldatud venekeelsete tõlke sari, mis hakkas ilmuma 19. sajandi lõpus.

Kolmandas peatükis on toodud graafik, mis on üles ehitatud töös toodud (vt 2. peatükk) 27 fraseologismi esinemisjuhtude põhjal ilukirjanduses (luulevormis teoseid arvestamata, aga teoste hulka on lisatud kirjandusajakirjades ilmunud teoseid (lühromaane ja -jutte), lavateoseid ja esseesid), hõlmates ajavahemikku 1828.–2018. aasta. See graafik räägib kasutuste arvu suurenemisest. Võrreldes aga graafikut aasta jooksul avaldatud kirjanduse hulga statistiliste andmetega, on võimalik järeldada, et nn antiiksete fraseologismide kasutamise sagedus on hoopis vaieldamatult vähenemas. Selle peamine põhjus on pärast Oktoobrirevolutsiooni toimunud haridusreformid, mis viisid ühiskonna teadlikkuse vähenemiseni antiikkirjandusest ja -kultuurist.

Vaatamata tõlkijate jõupingutustele 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses, jäi antiikkirjandus elanikkonna kitsa rühma prerogatiiviks, seetõttu, hoolimata elanikkonna kirjaoskuse taseme tõusust, hariduse kättesaadavusest ja lugejate arvu suurenemist, antiiksete fraseologismide esinemissagedus pärast Oktoobrirevolutsiooni sündmusi vähenes oluliselt, võrreldes ajavahemikuga 19. sajandi keskpaigast 20. sajandi alguseni ning antiikaja pärand kaotas varasema aktuaalsuse.

Kasutatud kirjandus:

А.Г. Рашин. Население России за 100 лет (1813 - 1913). Статистические очерки. Под редакцией академика С.Г. Струмилина. — М.: Государственное статистическое издательство, 1956

Аполлодор Афинский. Мифологическая библиотека. Перевод, заключительная статья, примечания, указатель В. Г. Боруховича. — Л.: Наука, 1972

Басни Эзопа. / Пер. М. Л. Гаспарова. (Серия «Литературные памятники»). — М.: Наука, 1968

Большая российская энциклопедия: (в 35 т.), гл. ред. С. Л. Кравец. — М.: 2004—2017

Вергилий. Буколики. Георгики. Энеида. Перевод С. А. Ошерова. — М.: Художественная литература, 1979

Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. Избранные труды. — М.: Наука, 1977

Гомер. Одиссея. в пер. В. В. Вересаева — М.: Гос. изд-во худож. лит-ры, 1953

Kreeka keeles on tekst võetud

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0135%3Abook%3D1%3Acard%3D1>

Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. Редактор тома и автор вступительной статьи А. Ф. Лосев, перевод М. Л. Гаспарова — М.: Мысль, 1986

Дойникова Л. П. Книги, печать и периодика в Российской Империи

<http://www.protown.ru/information/hide/6631.html>

Звёздная величина. Глоссарий. Астронет. Сурдин В.Г., ГАИШ, Москва

<http://www.astronet.ru/db/msg/1174337>

И.А. Крылов. Полное собрание сочинений. — М.: Гос. изд-во худож. лит., 1945—1946

История русской переводной художественной литературы. Древняя Русь. XVIII век. Том 2. Драматургия. Поэзия. Ответственный редактор Ю.Д. Левин. — СПб.: «Дмитрий

- Буланин», 1996. — Российская Академия наук. Институт русской литературы (Пушкинский Дом)
- К. В. Душенко. Большой словарь цитат и крылатых выражений. — М.: Эксмо, 2011
- Левин Ю. Д. Русские переводчики XIX в. и развитие художественного перевода. — Л.: Наука, 1985.
- Литературный энциклопедический словарь. Под общ. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. — М.: Советская энциклопедия, 1987
- М.Н. Катков "Значение классической школы как общеобразовательной". Московские ведомости. № 205. Москва, 1864
- М.Н. Катков "Классическая школа как лучший путь ко всем высшим специальностям знания". Московские ведомости. № 279. Москва, 1870
- М.Н. Катков "Концентрация гимназии не может быть ни на каком предмете, кроме древних языков". Московские ведомости. № 238. Москва, 1864
- М.Н. Катков "Обозрение всего пути возрождения русских гимназий". Московские ведомости. № 144. Москва, 1871
- М.Н. Катков "Общий обзор значения и целей учебной реформы". Московские ведомости. № 99. Москва, 1871
- Малый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона — СПб.: 1907—1909
- Марк Туллий Цицерон. Избранные сочинения. Тускуланские беседы. Перевод М. Л. Гаспарова. — М., «Художественная литература», 1975
- Мирзаев С. Б. Полибий. Под общ. ред. П. С. Грацианский, Н. М. Золотухина, В. Д. Зорькин, Л. С. Мамут — М.: Юрид. лит, 1986
- Мифологический словарь. Авт.-сост. М. Н. Ботвинник, М. А. Коган, М. Б. Рабинович, Б. П. Селецкий. — 2-е изд. — Л.: Учпедгиз. Ленингр. отд-ние, 1961
- Мифы народов мира. Главн. ред. С. А. Токарев. — М.: Советская энциклопедия, 1990

Михельсон М. И. Русская мысль и речь: Свое и чужое: Опыт русской фразеологии: Сборник образных слов и иносказаний. — СПб.: Типография Акционерного Общества «Брокгауз-Ефрон», 1912

Мы вызрели на солнце детства. Состав. Владимир Леонов, Людмила Осадчая. — М.: Litres, 2017

Павсани. Описание Эллады. Перевод и примечания С. П. Кондратьева под редакцией Е. В. Никитюк. Ответственный редактор проф. Э. Д. Фролов. — СПб.: Алетейя, 1996

Плутарх. Застольные беседы. Перевод и комментарии Я. М. Боровского — Л.: Наука, 1990

Плутарх. Застольные беседы. Перевод М. Н. Ботвинник — Л.: Наука, 1990

Плутарх. Сравнительные жизнеописания в двух томах. Перевод М. Н. Ботвинника и И. А. Перельмутера, обработка перевода для настоящего переиздания С. С. Аверинцева, переработка комментария М. Л. Гаспарова. — М.: Наука, 1994

Российская книжная палата <http://www.bookchamber.ru/index.html>

Серов В. В. Энциклопедический словарь крылатых слов и выражений. — М.: Локид-Пресс, 2005

Смирин В. М. Переводы литературных памятников античности в советских изданиях 1918—1933. Вестник древней истории № 4 — М.: изд. «Наука», 1961

Смирин В. М. Переводы литературных памятников античности в советских изданиях 1918—1933 гг. Вестник древней истории № 4. 1967

Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. 4-е., изд., испр. и доп. — СПб.: Специальная Литература, 1996

Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона — СПб.: 1890—1907

Ю.А. Ларионова. Фразеологический словарь современного русского языка — М.: Аделант, 2014

Brill's New Pauly. Edited by: Hubert Cancik and Helmuth Schneider (Antiquity) and Manfred Landfester (Classical Tradition). English translation edited by Christine F. Salazar (Antiquity)

and Francis G. Gentry (Classical Tradition)

<https://referenceworks.brillonline.com/browse/brill-s-new-pauly>

Chisholm, Hugh, ed. (1911), *Rubicon*, Encyclopædia Britannica (11th ed.), Cambridge University Press

https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Rubicon

G. J. Toomer. *Complete Dictionary of Scientific Biography*. Hipparchus

<https://www.encyclopedia.com/people/history/ancient-history-greece-biographies/hipparchus-astronomer>

Hesiod. *Homeric Hymns, Epic Cycle, Homeric*. Translated by Evelyn-White, H. G. / Loeb Classical Library Volume 57. London: William Heinemann, 1914

Hippocrates, Heracleitus. *Nature of Man. Regimen in Health. Humours. Aphorisms. Regimen 1-3. Dreams. Heracleitus: On the Universe*. Translated by W. H. S. Jones. Loeb Classical Library 150. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1931

Jean Paul Rabaut Saint-Étienne. *Précis historique de la révolution Française*. Seconde édition. A Paris, Chez Onfroy, Libraire, rue S.-Victor, N° 11. A Strasbourg, Chez J. G. Treuttel, Libraire. De l'Imprimerie de P. Didot l'aîné. 1792

Kolk, Kaspar, koost. *Rooma kirjanduse antoloogia*. — Tallinn: Varrak, 2009

Mati Erelt, Tiiu Erelt ja Kristiina Ross. *Eesti keele käsiraamat*. — Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2007

P. Vergilius Maro. *Aeneid*. Ed. J. B. Greenough. Boston. Ginn & Co. 1900.

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0055%3Abook%3D2%3Acard%3D40>

P. Vergilius Maro. *Bucolica. Aeneis*. — Tallinn: Sihtasutus Hortus Litterarum, 1992.

Phaedrus. *Fabulae Aesopiae*. Ed. L. Mueller. Leipzig. B. G. Teubner. 1876

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0118%3Abook%3D4%3Apoem%3D23>

Q. Horatius Flaccus (Horace). *De Arte Poetica*, Ed. C. Smart

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0064>

Roscher Wilhelm Heinrich. Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. — Leipzig: Druck und Verlag von B. G. Teubner, 1884—1890

Πλούταρχος. Λακωνίων Αποφθέγματα

https://el.wikisource.org/wiki/%CE%9B%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CE%BD_%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%86%CE%B8%CE%AD%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1

Резюме

Темой данной работы является античное литературное наследие как источник формирования русских фразеологизмов, пример наследования античной культуры и ее отображение в русском языке в виде устойчивых словосочетаний. В данной работе рассматриваются фразеологизмы, пришедшие в русский язык под влиянием античной литературы, взятые из «Фразеологического словаря современного русского языка» Ю.А. Ларионовой.

Целью данной работы является предоставление наглядной информации о наследовании античной культуры современными культурами (конкретно в данной работе – русской культурой), проблема преемственности античной культуры и ее актуальность обществе в период с 19-ого по 21-ый век сквозь призму использования так называемых античных фразеологизмов в художественной литературе того времени.

Работа состоит из трех глав. В первой главе дано определение понятия фразеологизма, классификация фразеологизмов в соответствии с теорией В.В. Виноградова и история возникновения так называемых античных фразеологизмов наравне с краткой историей переводов античной литературы на русский язык. Для классификации античных фразеологизмов следует рассматривать каждый фразеологизм в отдельности, однако большинство из них относятся к фразеологическим сращениям (идиомам) или фразеологическим единствам. Античные фразеологизмы пришли в русский язык под влиянием античной литературы, чему наиболее способствовал расцвет классического образования в середине 19-ого века и серия официальных опубликованных переводов античной литературы на русский язык, публиковавшихся с конца 19-ого века. Во второй главе приводится список из 27 фразеологизмов, охарактеризованных как античные, предоставлена подробная история их происхождения, значение фразеологизмов и примеры их использования в русской художественной литературе в период с 1828 года по 2018 год. В третьей главе предоставлен график частоты встречаемости представленных в работе 27 фразеологизмов в русской художественной литературе (не считая произведения стихотворной формы, однако в число рассматриваемых также были включены произведения (краткие романы и повести), печатавшиеся в литературных журналах, театральные пьесы и сочинения) на основе данных из русского национального корпуса

языка. Таблицы, на основании которых построен график, предоставлены в дополнительных материалах. Также предоставлены статистические данные о количестве наименований и экземпляров книг, выпущенных в разный период времени на территории дореволюционной России, СССР и Российской Федерации, взятые из статистических сведений российской книжной палаты. Несмотря на то, что предоставленный в работе график говорит о росте количества употреблений, если рассматривать данный график в совокупности со статистическими данными о количестве издаваемой в год литературы, можно сделать вывод, что частота употребления так называемых античных фразеологизмов неумолимо сокращается. Основной причиной этому являются реформы образования, произошедшие после Октябрьской революции, что привело к уменьшению осведомлённости общества об античной литературе и культуре в целом.

Не смотря на старания переводчиков в конце 19-ого века и начале 20-ого, античная литература осталось прерогативой узкого слоя населения, поэтому, не смотря на рост уровня грамотности населения, доступность образования и увеличение количества читателей, частота встречаемости античных фразеологизмов после событий Октябрьской революции значительно снизилась по сравнению с периодом с середины 19-ого – начала 20-ого века, а наследие античности потеряло свою былую актуальность.

Lisa 1

1.1 Авгиевы конюшни		1.2 Аннибалова клятва		1.3 Ариадны нить	
2018	1	1954	1	2013	1
2015	1			2008	1
2008	1			2001	1
2007	1			2000	1
2003	1			1999	1
2002	2			1962	1
2001	2			1933	1
2002	1			1857	1
1999	1			1828	1
1998	1				
1993	1				
1991	1				
2000	1				
1990	1				
1979	1				
1978	1				
1954	1				
1939	1				
1931	1				
1930	1				
1921	1				
1905	1				
1.4 Ахиллесова пята		1.5 бросать слова на ветер		1.6 Геркулесовы столпы	
2003	2	2005	1	1994	1
2001	1	2000	1	1959	3

1999	1	1957	1	1868	1
1998	1	1931	1		
1982	1	1904	1		
1975	1	1898	1		
1974	1	1893	1		
1968	2	1877	1		
1950	1	1869	1		
1932	1	1848	1		
1929	1	1831	1		
1910	1				
1907	1				
1891	1				
1888	1				
1880	3				
1876	1				
1873	1				
1868	1				
1856	1				
1.7 гомерический хохот		1.8 гора родила мышь		1.9 Гордиев узел	
2014	1	2002	2	2014	1
2005	1	1988	2	2009	2
2002	3	1956	7	2007	1
1999	1	1950	1	2002	1
1994	1	1933	1	2001	2
1981	1	1903	1	1998	1
1961	1	1899	1	1995	1
1929	1	1876	1	1990	1
1927	1			1985	1
1923	1			1973	1

1912	1			1959	1
1911	1			1948	1
1907	2			1935	2
1906	1			1934	1
1903	1			1929	1
1898	5			1923	1
1888	1			1914	1
1884	3			1912	1
1872	1			1910	1
1870	1			1905	1
1862	2			1897	1
				1896	2
				1893	1
				1886	1
				1885	1
				1879	1
				1873	1
				1872	2
				1871	1
				1870	1
				1864	1
				1863	1
				1858	1
				1856	1
				1850	1
				1848	1
				1834	2
				1830	1
1.10 Дамоклов меч		1.11 дары данайцев		1.12 двуликий Янус	

2015	1	1980	1	2003	2
2014	1	1954	2	1997	4
2013	2	1898	1	1992	1
2007	1			1927	1
2005	1				
2001	3				
2000	3				
1999	1				
1997	2				
1996	1				
1995	1				
1994	1				
1993	1				
1984	1				
1973	1				
1970	1				
1968	1				
1959	3				
1914	1				
1909	1				
1902	1				
1901	1				
1898	7				
1897	3				
1892	1				
1886	1				
1882	1				
1864	3				
1.13 бочка Диогена		1.14 Драконовы меры		1.15 звезда первой величины	

1854	1	2001	1	2005	1
				2003	1
				1967	1
				1955	1
				1932	1
				1898	1
				1841	1
1.16 как из рога изобилия		1.17 львиная доля		1.18 огнем и мечом	
2013	1	2008	1	2009	3
2012	1	2007	1	2007	2
2009	2	2006	1	2006	1
2007	5	2002	2	2005	1
2005	1	2002	1	2003	2
2002	1	2001	3	2000	2
2001	4	2000	9	1999	3
2000	2	1999	1	1998	2
1999	1	1998	1	1988	1
1999	1	1997	2	1985	2
1998	2	1981	2	1982	1
1995	2	1979	1	1979	2
1993	1	1978	1	1974	1
1990	2	1973	1	1962	1
1982	1	1969	1	1959	1
1978	1	1963	1	1953	2
1969	1	1922	1	1945	1
1967	1	1920	1	1936	1
1962	1	1911	1	1933	1
1960	2	1900	1	1932	1
1959	3	1898	1	1931	1

1955	1	1896	1	1928	1
1928	2	1894	2	1927	1
1922	1	1893	1	1922	1
1917	1	1873	1	1912	1
1916	1			1908	1
1913	1			1902	1
1910	1			1895	4
1903	1			1894	1
1899	1			1892	1
1888	1			1886	1
1886	1			1885	2
1882	1			1883	1
1880	2			1882	1
1873	1			1882	1
1870	1			1869	1
1857	1			1862	1
1856	1			1857	2
1849	1			1850	1
1838	1			1844	1
				1843	2
				1838	1
				1832	1
				1830	1
				1828	1
1.19 перейти Рубикон		1.20 пять дифирамбы		1.21 плясать под дудку	
1997	2	2009	1	2013	1
1980	1	2004	1	2009	1
1970	2	2002	1	2008	1
1877	1	1988	1	2004	1

				2002	3
				2001	1
				1999	1
				1996	1
				1993	1
				1989	1
				1970	1
				1955	1
				1943	1
				1929	1
				1925	1
				1896	1
				1834	1
1.22 сжигать корабли		1.23 сколько воды утекло		1.24 со щитом	
1999	2	2004	1	1966	1
1830	1	1994	1	1959	1
		1989	1	1922	1
		1982	1	1909	1
		1970	1	1872	1
		1967	1	1871	1
		1960	1		
		1955	1		
		1928	1		
		1912	1		
		1910	1		
		1908	1		
		1898	1		
		1893	1		
		1869	1		

		1867	1		
		1847	1		
1.25 Эзопов язык		1.26 Юпитер, ты сердисься		1.27 яблоко раздора	
2013	1	2003	2	2002	2
2003	1	2001	1	2001	1
1998	1	1998	1	1995	1
1991	1	1997	1	1938	1
		1967	1	1936	1
		1962	1	1928	1
		1957	1	1921	1
		1927	1	1894	3
		1911	1	1893	1
		1901	1	1889	1
		1896	1	1862	1
		1880	1	1857	1
		1856	1		

Lisa 2

2.1 Авгиевы конюшни

«В это время в отделение полиции Бейт-Шемеша пришел новый начальник, который разогнал половину подчиненных, набрал своих людей и приказал разгрести до основания авгиевы конюшни этого богоспасаемого полицейского участка.» Дина Рубина, «Медная шкатулка», 2015 г.

3.1 Аннибалова клятва

«Всё было впереди, — и лучезарное будущее, и цынга, и голод, и «Двенадцать» Блока; и чёрный малахитовый мавзолей; и Аннибалова клятва братьев писателей над гробом Ленина; и шествие маршалов, маршалов, маршалов; и прорытие каналов, каналов,

каналов; и «подвиги, и доблести, и славы».» Дон Аминадо. «Поезд на третьем пути», 1954 г.

3.2 Ариадны нить

«Сердце человеческое, любезный Антоний, такой лабиринт, в котором самый искусный наблюдатель не скоро найдет нить Ариадны.» Антоний Погорельский. «Двойник или мои вечера в Малороссии», 1828 г.

3.3 Ахиллесова пята

«Ему было слегка неприятно, что он играет пассивную и подчиненную роль, и самолюбие его, эта ахиллесова пята революционеров, было сильно уколото.» А. С. Грин. «Подземное», 1907 г.

2.5 Бросать (слова) на ветер

«Он не пижон, как другие, и не любит бросать слова на ветер.» Евгений Петров, Илья Ильф. «Золотой теленок», 1931 г.

2.6 Геркулесовы столпы (столбы)

«— Позвольте узнать, Александр Александрович, за что вы назвали себя дураком? Не за то ли, что приняли мою руку? — За то, душа моя, за то! Неужели же это не геркулесовы столпы пошлости и аляповатейшего клубничизма?» М. Е. Салтыков-Щедрин. «Бродящие силы. Две повести В. П. Авенариуса». 1868г.

2.7 Гомерический хохот (смех)

«В общем, я так отдохнула! — закончила я рассказ, чем вызвала гомерический хохот. Наконец-то я выпалась, и мне не снились кошмары. Не люблю я страшные сны, хотя и вооружена против них средством, придуманным моим Хрюндиком: надо сжаться в комочек, и все.» Елена Топильская. «Помни о смерти (memento mori)», 2005 г.

2.8 Гора родила мышь

«Да, — заметил я язвительно, не стерпев насмешки. — Вот уж действительно — гора родила мышь. А сколько было ожиданий! Неудивительно, что вас не воспринимают

всерьез. Если на то пошло — где же то «светлое», «благородное», которое в вас пробудили и которым вы похвалялись?» Алексей Смирнов. «Лазарь и бес», 2002 г.

2.9 Гордиев узел

«— Вот это-то и надо выяснить, — наконец, решил Крыжицкий, разрубая тем самым этот гордиев узел.» М. Н. Волконский. «Темные силы», 1910 г.

2.10 Дамоклов меч

«Мне казалось, что положение безнадежно, мне было вообще не до шуток: Константин этого не понимал, но Большая Круглая Печать уже висела над ним как дамоклов меч.» Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий. «Сказка о Тройке», 1968 г.

2.11 Дары данайцев

«— Борис Георгиевич подобрался, выпрямился и опять стал сверлить Антипова оком. — Что было вам сказано, когда просили принести эти, эти, эти... — вытянул руку и теребил пальцами в воздухе, подыскивая нужное слово, — дары данайцев... — Ничего, просто сказали, что было бы хорошо... » Ю. В. Трифонов. «Время и место», 1980 г.

2.12 Двуликий Янус

«— Я — неискренний, а следовательно, и нечестный человек. Я — двуликий Янус, любовь моя. — Безусловно, — согласилась Руфина Эрастовна. — И я, как гимназистка, влюблена во все ваши лики и личины.» Борис Васильев. «Дом, который построил Дед», 1992 г.

2.13 Диогенова бочка

«Пустая бочка Диогена имеет также свой вес в истории человеческой.» Козьма Прутков. «Плоды раздумья. Мысли и афоризмы», 1854 г.

2.14 Драконовы меры

«Хотя сроки, надо сказать, драконовы. Был бы еще сценарий как сценарий! А то ведь ночами приходилось доводить текст до кондиции, до специфической киношной кондиции.» Андрей Измайлов. «Трюкач», 2001 г.

2.15 Звезда первой величины

«В конце концов, он теперь звезда первой величины, а Дина никогда не пропускала ни одной, даже призрачной возможности найти наконец «блестящую партию».» Татьяна Устинова. «Большое зло и мелкие пакости», 2003 г.

2.16 Как из рога изобилия

«Племянницы были приняты с энтузиазмом; на них, как из рога изобилия, посыпались самые заманчивые обещания и планы.» А. Н. Апухтин. «Неоконченная повесть», 1888 г.

2.17 Львиная доля

«По-видимому, на мытье посуды у меня ушла львиная доля энергии, потому что я вдруг почувствовала, что больше не могу.» Дина Рубина. «Дом за зеленой калиткой», 1979 г.

2.18 Огнем и мечом

«Это настроение мне понадобилось с первых проблесков мысли и живет там, несмотря ни на что, живет даже не соотносительно с текущей жизнью. А его насаждали огнем и мечом! Вот где средоточие всех преступлений, за них мы сейчас и расплачиваемся.» В. Д. Пришвина. «Невидимый град», 1962 г.

2.19 Перейти Рубикон

«Я нанял небольшую комнату, рядом с переполненной жильцами кухней, у одного грека, но домой приходил только ночевать, все же дни проводил на берегу моря, то есть не то чтобы на берегу: берег у Балаклавы очень высок, не слышно даже плеска, ежели камнем бросить в воду... Так там на крутой горе, возле развалин прежних укреплений, сиживал я, «дум великих полн», ввиду необходимости перейти Рубикон и сжечь свои корабли... Дело было весною. Свежая трава, еще не успевшая пожелтеть, покрывала зеленую склоны холмов; море, как всегда море, — великолепно.» А. О. Осипович (Новодворский). «Эпизод из жизни ни павы, ни вороны», 1877 г.

2.20 Петь дифирамбы

«Поэтому не стоит петь дифирамбы насчёт моих заслуг перед человечеством, я их совершенно не стою.» Ярослав Кудлак. «Симбиоз», 2009 г.

2.21 Плясать под дудку

«Молодые, ветреные мальчишки, которые еще порохового дыма не видали в сражении, воображают себя героями и кричат о чести, которой не понимают. Смешно было бы окуренному порохом капитану плясать под их дудку.» К. П. Масальский. «Регентство Бирона», 1834 г.

2.22 Сжигать корабли

«Да, граф, страсти движут миром — они заставляют одного трястись по пыльной дороге из Венеции в Ливорно, другого жечь корабли. Засим разрешите откланяться...» Эдвард Радзинский. «Княжна Тараканова», 1999 г.

2.23 Сколько воды утекло

«Им, видно, было одинаково неловко и продолжать разговор, и прервать его внезапно. — Да, — протянул военный, — сколько воды утекло! Я ведь вас сперва не узнал. Смотрю — знакомое лицо.» И. Грекова. «Хозяева жизни», 1960 г.

2.24 Со щитом

«Короче: снова да ладом! Со щитом — или на щите, точно, тетя? — Точно, куда уж точней, — всхлипнула тетя, как-то по-своему поняв брата, и стала целовать меня. Митинг кончился, народ побежал к вагонам.» Ю. Д. Черниченко. «Целина», 1966 г.

2.25 Эзопов язык

«Единственное, что я успеваю сделать в последний свой приезд в Ленинград — это сходить на «Мизантропа» в Театр комедии и написать на него рецензию, а как бы и не на него, скорее суждение по аналогии, и эзопов мой язык, будучи разгадан, вызывает очередную бурю, мною в этом городе спровоцированную: последнюю.» Владимир Соловьев. «Три еврея, или Утешение в слезах. Роман с эпиграфами», 1998 г.

2.26 Юпитер, ты сердишься, - значит ты не прав

«От Ливерия это не укрылось. — Юпитер, ты сердишься, значит ты неправ, — сказал он. — Поймите, поймите, наконец, что все это не для меня. «Юпитер», «не поддаваться панике», «кто сказал а, должен сказать бе», «Мор сделал свое дело, Мор может уйти», —

все эти пошлости, все эти выражения не для меня.» Б. Л. Пастернак. «Доктор Живаго», 1957 г.

2.27 Яблоко раздора

«Но вот годовой рабочий Иван, яблоко раздора в первый день между рабочими, румяный и здоровый малый, получавший больше всех годового жалованья, объявляет, что не будет доживать до срока. — Как же ты это не хочешь? — А если ж я болен и не могу работать?» А. А. Фет. «Осенние хлопоты», 1862 г.

Mina, Vera Piotrovskaja,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Antiikne kirjanduspärand vene fraseologismide kujunemise allikana ja nende fraseologismide kasutamise probleemistik“, mille juhendaja on Neeme Näripä, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Vera Piotrovskaja

24.05.2021